

СОПІЛЬНИК
Любомир Іванович

УДК 657.1

СОПІЛЬНИК
Ростислав Любомирович

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК
ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ
УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

ACCOUNTING AS AN ELEMENT OF
MANAGEMENT DECISIONS
SUPPORT SYSTEM

д.т.н., д.ю.н., професор, ПВНЗ
"Львівський університет бізнесу
та права"

д.ю.н., доцент, професор кафедри,
ПВНЗ "Львівський університет
бізнесу та права"

У статті представлено узагальнення наукових підходів до визначення взаємовідношення бухгалтерського обліку та процесу прийняття управлінських рішень. Запропоновано розглядати бухгалтерський облік як елемент системи підтримки управлінських рішень. Доведено, що з такого ракурсу особливо важливими виявляються питання технологічного, кадрового та комунікаційного характеру. Розроблено рекомендації щодо техніко-технологічного, кадрово-компетентнісного та комунікаційного забезпечення прийняття управлінських рішень на основі облікових даних.

* * *

В статье представлены обобщения научных подходов к определению взаимоотношения бухгалтерского учета и процесса принятия управленческих решений. Предложено рассматривать бухгалтерский учет как элемент системы поддержки управленческих решений. Доказано, что с такого ракурса особенно важными оказываются вопросы технологического, кадрового и коммуникационного характера. Разработаны рекомендации по технико-технологического, кадрово-компетентностного и коммуникационного обеспечения принятия управленческих решений на основе учетных данных.

* * *

Introduction. Adoption of managerial decisions is the main activity of management personnel of the enterprise, which requires the proper theoretical, methodological, personnel, technical, technological and informational support. It is the information support of the decision-making process at the enterprise often causes quite a lot of questions. The competitiveness and economic security of the enterprise depends on its efficiency. Insufficiently highlighted in the scientific literature is the question of positioning accounting as an element of the system of support for managerial decisions, which we devote to this study.

Purpose. The purpose of the work is to substantiate the accounting as an element of the system of support of management decisions.

Results. The issue of improving the scientific and practical principles of management activity in determining the place of accounting in its system is investigated. The structural relation of management activity and accounting is determined. The interconnection of accounting and control systems is described. The importance of proper logistics of accounting automation as an element of the system of support of managerial decisions is proved. The information-technological aspect of inclusion of accounting as a subsystem of acceptance and support of managerial decisions is considered. The issue of the availability of non-competent competencies for accounting-based management is explored.

Conclusion. On the basis of our research, we come to the conclusion that accounting, along with the main functions, can be considered as one of the most important elements of the system of support for management decisions. According to the results of the study, we formulated practical recommendations. A promising direction for further research is the development of models for coordinating the interaction of the company's personnel with regard to the collection and use of credentials.

Ключові слова: бухгалтерський облік, управлінське рішення, прийняття управлінських рішень, система підтримки управлінських рішень, управлінський облік

Ключевые слова: бухгалтерский учет, управленческое решение, принятие управленческих решений, система поддержки управленческих решений, управленческий учет

Keywords: accounting, managerial decision making, management decisions, system of support of managerial decisions, management accounting

ВСТУП

Прийняття управлінських рішень є основною діяльністю управлінського персоналу підприємства, що вимагає належного теоретико-методичного, кадрового, техніко-технологічного та інформаційного забезпечення. Саме інформаційне забезпечення процесу прийняття рішень на підприємстві нерідко викликає досить багато запитань. Від його ефективності залежить конкурентоспроможність та економічна безпека підприємства.

Бухгалтерський облік як основу прийняття управлінських рішень розглядали Т.П. Банашкевич, М.Я. Дем'яненко, Н.О. Єгорова, В.І. Кузь, Г.М. Лучик, М.З. Матвійчук, Н.Б. Мельник, В.М. Рожелюк та ін. Водночас,

недостатньо висвітленим у науковій літературі є питання позиціонування бухгалтерського обліку як елементу системи підтримки управлінських рішень, якому і присвячуємо дане дослідження.

МЕТА РОБОТИ полягає у обґрунтуванні бухгалтерського обліку як елементу системи підтримки управлінських рішень.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною основою дослідження є теорія бухгалтерського обліку та прийняття управлінських рішень.

Робота засновується на наукових публікаціях у фахових економічних виданнях та власному досвіді прийняття управлінських рішень.

Дослідження виконане на основі системного підходу до побудови системи прийняття управлінських рішень. У ході дослідження використано методи теоретичного аналізу, синтезу, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Удосконалення наукових та практичних засад управлінської діяльності вимагає визначення місця бухгалтерського обліку у її системі. З цього приводу Н.О. Єгорова зазначає, що переорієнтація бухгалтерського обліку в бік інтересів управління триває вже досить довго, але він і досі сприймається у вітчизняній практиці здебільшого тільки як інструмент хронометражу господарських операцій та підготовки офіційної звітності. Вирішальним кроком перетворення бухгалтерського обліку в засіб управління є усвідомлення і аналіз його управлінського потенціалу [1, С. 113]. На думку В.І. Кузя, у цілях побудови системи управління бухгалтерський облік слід розглядати як процес ідентифікації релевантної фінансової та нефінансової інформації, її вимірювання та передачу користувачам, що дозволяє їм продукувати обґрунтовані судження і приймати управлінські рішення, раціональні у своїй побудові [2, С. 100].

Щодо структурного співвідношення управлінської діяльності та бухгалтерського обліку, погодимось з М.З. Матвійчуком, котрий наголошує, що системи обліку є головними компонентами інформаційних систем будь-якого підприємства, які накопичують, групують і узагальнюють фінансововиробничу інформацію для керівництва та інших підрозділів підприємства. Управлінський облік, наголошує вчений, базується на методиках, тісно пов'язаних з функціональними процесами в організації [3, С. 235].

З цього приводу Г.М. Лучик зазначає, що інформаційні ресурси є результатом функціонування системи бухгалтерського обліку, яка формує інформаційний простір у системі прийняття управлінських рішень. При цьому, зауважує вчений, сукупність інформації отриманої за результатами діяльності утворює інформаційну базу даних, ефективність якої підвищується за наявності автоматизованої системи, у якій накопичується великий масив постійної попередньо обробленої технічної нормативної, планової і облікової інформації про об'єкт управління, що аналізується [4, С. 185].

Взаємозв'язок систем обліку та управління Н.Б. Мельник та Т.П. Банашкевич вбачають у наступному «Вид або напрям діяльності суб'єкта господарювання є наслідком прийняття керівництвом, управлінським персоналом чи окремою фізичною особою виваженого, ефективного, оптимального із альтернативних рішення. Його підґрунтям є, як правило не лише аналітичні таблиці, розрахунки за формулами, але й інтуїтивні підсвідомі ідеї, зумовлені зовнішніми обставинами. І кожна з них часто базується на раніше опрацьованих, узагальнених, згрупованих облікових даних, які відображені в первинних документах та звітних формах» [5, С. 141]. М.Я. Дем'яненко, В.М. Рожельюк з цього приводу підкреслюють, що налагодження ефективної системи бухгалтерського обліку промислового підприємства вимагає врахування низки умов і чинників, а також вимог, які ставляться до інформації, яка нею продукується. Науковці зауважують «За різними даними ін-

формація системи бухгалтерського обліку займає від 70 до 85 % у загальному обсязі інформаційного масиву підприємства. Досягнення максимальної адекватності організації бухгалтерського обліку до сучасних інформаційних запитів і формування необхідних для різних рівнів управління облікових даних, вимагає вжиття заходів для встановлення найбільш прийнятної оптимального рівня їх деталізації» [6, С. 9].

Як елемент системи підтримки управлінських рішень бухгалтерський облік вимагає належного матеріально-технічного забезпечення автоматизації. З цього приводу погодимось з Н.О. Єгоровою, котра стверджує, що персональні комп'ютери, автоматизовані робочі місця та мережі відкрили можливість безпосереднього використання в управлінні обліку, аналізу і аудиту, відтак, процедури прийняття рішень ґрунтуються саме на їх методах і моделях. З урахуванням цього, бухгалтерський облік в його новому розумінні стає джерелом не тільки інформації, а й методів і моделей управління і загальноприйнятою мовою управлінського спілкування [1, С. 114]. В.І. Кузь справедливо зазначає, що система бухгалтерського обліку функціонує з метою надання користувачам (суб'єктам запиту) необхідної інформації для прийняття управлінських рішень. У рамках практичної реалізації значення бухгалтерського обліку в процесі прийняття управлінських рішень, як підкреслюють науковці, необхідними заходами виступають дії облікових працівників щодо чіткої ідентифікації інформаційних запитів управлінського персоналу, і як результат, формування масивів облікової інформації відносно етапів облікового процесу на підприємстві [2, С. 100].

Інформаційно-технологічний аспект включення бухгалтерського обліку як підсистеми по відношенню до прийняття та підтримки управлінських рішень підтверджується такими міркуваннями М.Я. Дем'яненко та В.М. Рожельюка: «Отримати максимально потрібні облікові дані можна лише за допомогою інформаційної технології, яка включає: прийом, способи і методи застосування засобів обчислювальної техніки при виконанні функцій збору, обробки, зберігання, передачі і використання даних; сукупність методів, споробів, прийомів і засобів обробки документованої інформації, включаючи програмні засоби, і регламентованого порядку їх застосування; сукупність способів реалізації інформаційних процесів при виробництві інформаційного продукту; сукупність методів, пристроїв і виробничих процесів, що використовуються людьми для збору, зберігання, обробки та розповсюдження інформації. Хоча інформація про господарську діяльність є безпосереднім підсумком інтелектуальної діяльності процесу відображення, сама по собі вона погано сприймається без свого носія – форми результату відображення. Тому система обліку повинна готувати не просто інформацію, яка передбачена його завданнями, сформованими на основі мети діяльності підприємства, а й забезпечувати таке її представлення для внутрішніх управлінських потреб, яке б не створювало непорозуміння між бухгалтерією та іншими структурними підрозділами – користувачами облікової інформації» [6, С. 9].

Важливим питанням залишається наявність необхідних компетенцій для здійснення управління на

основі бухгалтерського обліку.

З цього приводу В.І. Кузь зазначає, що одним із показників функціонування системи управління є здатність управлінського персоналу приймати обґрунтовані управлінські рішення, а успішність результатів від реалізації управлінських рішень багато в чому залежить від поетапних дій управлінського персоналу в процесі їх прийняття. Незважаючи на вид управлінського рішення, підкреслює науковець, управлінці всіх ланок повинні дотримуватися комплексу дій спрямованих на чітке визначення цілей рішення, вивчення досліджуваного питання (проблеми) та підходів до його вирішення, ефективну реалізацію управлінського рішення [2, С. 101]. На думку Н.О. Єгорової, прийняття рішень – це опрацювання інформації. Всю інформацію про стан підприємства та його проблеми надають, як завжди, фінансовий і управлінський облік, аналіз і внутрішній управлінський аудит, але принциповим є те, що показники, моделі та методи, якими оперують ці служби, стають мовою бізнесу, засобом не тільки оцінки рішень, а й їх обґрунтування [1, С. 115].

Погодимось з Г.М. Лучик, котрий наголошує «У сучасних умовах автоматизації обліку, проведення аналізу та аудиту підприємств, значення та актуальність інформації зростає, а тим більше у сфері управління. Розвиток інформаційних технологій у сфері обліку, аналізу і аудиту сприяє утворенню інформаційного простору в якому і відбувається кругообіг інформації. При цьому, сучасний їх розвиток дозволяє не тільки передавати її між суб'єктами цього простору, а й задовольняти користувачів інформацією для прийняття управлінських рішень» [4, С. 185]. Перспективи розвитку бухгалтерського обліку у системі підтримки управлінських рішень вдало оцінила Н.О. Єгорова, зазначивши, що аналіз проблемної ситуації, обчислення та оцінювання різних варіантів її подолання, аналіз наслідків, обрання найвигіднішого рішення – всі ці завдання належать до компетенції бухгалтерського обліку; тобто моделі, побудовані на підставі методів бухгалтерського обліку, здатні охоплювати весь процес обґрунтування рішень наскрізне, починаючи з підготовки вихідних даних і закінчуючи розробкою проекту рішення [1, С. 114].

У контексті питань техніко-технологічної підтримки управлінського обліку, погодимось з тезами М.З. Матвійчука щодо того, що більшість підприємств в умовах ринкової економіки впроваджують управлінський облік, проте не повною мірою можуть використовувати всі управлінські технології; розвиток управлінських технологій безпосередньо пов'язаний з розвитком і реалізацією систем управлінського обліку та бюджетування; застосування методики реалізації системи управлінського обліку на основі впровадження бюджетування дозволить знизити витрати на отримання інформації для управлінських цілей, раціоналізувати роботу фінансової бухгалтерії, посилити контроль за виробничими витратами, оптимізувати систему оподаткування [3, С. 239].

У підсумку звернемо увагу на таке міркування Г.М. Лучика, з яким цілком погоджуємось: «Сучасний аналітик повинен активніше використовувати інформації для прийняття рішень з метою підвищення

потенціалу підприємства та зростання його конкурентоспроможності в зовнішньому середовищі, побудови адаптивних моделей в умовах економічного зростання. Можна стверджувати, що результатом використання релевантної інформації відповідним чином класифікованої у системі управління є утворення інформаційного забезпечення, що є ключовим елементом у системі прийняття управлінських рішень. Від якості якого залежить і ефективність прийнятого управлінського рішення. У свою чергу не менш важливим є і класифікації інформаційного забезпечення» [4, С. 193].

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження доходимо висновку, бухгалтерський облік, поряд з основними функціями, може розглядатись як один з найважливіших елементів системи підтримки управлінських рішень. За результатами дослідження можемо сформулювати наступні рекомендації:

1. Для виконання функції підтримки управлінських рішень бухгалтерський облік має забезпечуватись на належному техніко-технологічному рівні, зокрема, доцільно використовувати новітні досягнення науки і техніки, програмне забезпечення, методи, що найкраще відповідають конкретним умовам господарювання.

2. Розвиток відповідної функції бухгалтерського обліку вимагає наявності відповідних компетенцій у користувачів облікової інформації – менеджменту підприємства.

3. Одним з важливих напрямків удосконалення процесів прийняття управлінських рішень слід вважати налагодження комунікацій між персоналом, відповідальним за ведення обліку та управлінським персоналом підприємства.

Перспективним напрямком подальших досліджень є розробка моделей узгодження взаємодії персоналу підприємства щодо збирання та використання облікових даних.

Список використаних джерел

1. Єгорова Н.О. Бухгалтерський облік як база прийняття управлінських рішень. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2012. № 1. С. 113-115.
2. Кузь В.І. Бухгалтерський облік як інформаційна складова процесу прийняття управлінських рішень. Регіональна бізнес-економіка та управління. 2014. № 3. С. 100-107.
3. Матвійчук М.З. Формування системи управлінського обліку на підприємстві. Сталій розвиток економіки. 2013. № 5. С. 235-241.
4. Лучик Г.М. Сутність інформації у системі прийняття управлінських рішень. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. № 2(4). С. 185-195.
5. Мельник Н.Б., Банашикевич Т.П. Бухгалтерський облік у системі прийняття управлінських рішень. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2015. Вип. 11(1). С. 141-146.
6. Дем'яненко М.Я., Рожельюк В.М. Системний підхід до формування облікової інформації для потреб управління. Облік і фінанси. 2016. № 2. С. 8-15.

References

1. Yehorova N.O. Accounting as a base for making managerial decisions. Problems and prospects of entrepreneurship development. 2012. № 1. pp. 113-115.
2. Kuz V.I. Accounting as an information component of the process of making managerial decisions. Regional Business Economics and Management. 2014. № 3. pp. 100-107.
3. Matviychuk M.Z. Formation of the system of managerial

accounting at the enterprise. Sustainable development of the economy. 2013. № 5. pp. 235-241.

4. Luchik H.M. *Essence of information in the system of making managerial decisions. Collection of scientific works of the Tavria State Agrotechnological University (economic sciences). 2013. № 2(4). pp. 185-195.*

5. Melnyk N.B., Banashkevich T.P. *Accounting in the system of making managerial decisions. Actual problems of the region's economy development. 2015. Vol. 11(1). pp. 141-146.*

6. Demyanenko M.Y., Rozheluk V.M. *System approach to the formation of accounting information for management needs. Accounting and finance. 2016. № 2. pp. 8-15.*